

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 16 – 2/2009.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://www.elore.fi/arkisto/2_09/haastattelu2_salminen_2_09.pdf]

VILKAS VERKOSTOITUJA HAASTATTELUSSA HANNA SNELLMAN

Elina Salminen

Professori Hanna Snellman astui virkaansa Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksessa tammikuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2009. Vajaan kalenterivuoden kokemuksella hän ei osaa vielä ennakoida tulevaa, mutta sanoo odotustensa olevan positiivisia. Jyväskylässä häntä odotti heti ensimmäisenä opetussuunnitelmatyö samoin kuin oppiaineen kehittäminen yhdessä kollegansa, professori Laura Starkin kanssa.

Tapasin Hannan syyskuussa hänen työhuoneessaan Jyväskylän yliopiston Seminarinmäen kampuksella, Historica-rakennuksessa. Olin ennen haastattelua ehtinyt jo tutustua Hannaan kevätlukukaudella niin opetussuunnitelmatyön kuin melkein päivittäisten kahvi- ja lounastapaamistenkin merkeissä. Keskustelimme tuoreen professorin pitkästä matkasta Lapista Helsingin kautta Jyväskylään, mutkista matkalla sekä professorin viran tulevista odotuksista ja haasteista.

EI TULLUT PROVIISORIA

Hanna Snellman vietti lapsuutensa eri puolilla pohjoista Suomea sen mukaan, missä hänen metsänhoitajaisänsä työtehtävät olivat. Perheessä oli viisi lasta. Hänen lukioaikaiset oppiainevalintansa olivat kaikkea muuta kuin humanistiset: pitkä matematiikka, fysiikka ja kemia valmistivat häntä haaveilemiinsa proviisorin tutkintoon johtaviin farmasian opintoihin. Snellmanin Helsinkiin tekemä matka muutti kuitenkin nuoren lukiolaisen suunnitelmat täysin, sillä hänen käsiinsä osui sisarensa opinto-opas. Opinto-opaasta Snellman löysi suomalais-ugrilaisen kansatieteen. Innostus oppiaineeseen syntyi välittömästi, ja ylioppilaskirjoitusten jälkeen Snellman pyrki opiskelemaan kansatiedettä Helsingin yliopistoon. Varasuunnitelmana oli hakea myös Ouluun lukemaan englantilaista filologiaa. Opiskelupaikka myönnettiin molempiin yliopistoihin, joista Snellman valitsi Helsingin.

HANNA SNELLMAN TORONTOSSA LOKAKUUSSA 2007
POIKANSA EELIS KOKKOSEN KUVAAMANA

Perheen kuopuksena Hanna Snellman sai mallin akateemisiin opintoihin vanhemmilta sisaruksiltaan, jotka kaikki ovat akateemisesti koulutettuja. Myös vanhempien esimerkki vaikutti. Oppiaine- ja uravalinta oli hänen oma valintansa:

Mä ihan täysin tunnistan sen. Mä olin aina ollut hirveän kiinnostunut historiasta, mutta mä en ollut koskaan lainkaan kiinnostunut sotahistoriasta, varsinkaan sotahistoriasta, enkä hirveän kiinnostunut poliittisesta historiasta. Sen sijaan mä olin koko lapsuuteni, kun mä vietin hyvin paljon aikaa – – niin mun hobby oli että mä kiiersin kaikenlaisten mummojen luona. Mulla oli semmonen rinki missä mä kiiersin, joka päivä eri mummon luona, jossa mä haastattelin heitä. He kertoi mulle entisestä elämästä.

Myös kasvamisen ja aikuistumisen myötä omaksutut arvot vaikuttivat alan valintaan. Uteliaisuuden ja avoimuuden syntyä on vaikea lähteä arvioimaan, mutta ne määrittävät Hanna Snellmanin olemusta. Hän itse kertoo olleensa jo kouluaikoina levoton, vilkas, sosiaalinen, innostunut, ahkera ja tunnollinen.

SATTUMA, VALINNAT JA URA

Opintojensa alussa Hanna Snellman suuntautui omien sanojensa mukaan selkeästi museotalle. Turun museot olivat tulleet hänelle tutuiksi Loimaalla vietettyjen lapsuuskesien aikana, oman kotipaikkakunnan kotiseutumuseo ei niinkään. Kansatiede tuntui oikealta valinnalta heti alusta saakka:

Mutta opiskelijana mä olin taas sitten, mä siis rakastin kansatiedettä, mä en koskaan ollut sitä mieltä, että mä olisin valinnut väärin. Mä tykkäsin, ja tästä syystä mä tein aina niin ku sydämen palolla sitä mitä oli tekeillä.

Snellman työskenteli opintojensa ohella, hän nimittäin sai toisena opiskeluvuotenaan työpaikan Gallen-Kallelan museosta. Oma perhetausta, lähinnä metsänhoitajaisän työ, viitoitti suuntaa proseminaarityön aiheen valinnassa. Pro seminaari -tutkielma, joka käsitteli tukinuittoa, puolestaan johti siihen, että Snellman valittiin Museoviras-

toon työväenperinnettä käsittelevän tutkimusprojektin avustajan, sittemmin tutkijan tehtävään. Snellman teki pro gradu -tutkielmansa mainitussa Museoviraston tutkimusprojektissa sitä varten keräämästään aineistosta. Hänen pro gradunsa käsitteli Elannon leipätehtaan työntekijöitä ja hyödynsi elämäkertatutkimuksen näkökulmia.

Snellmanin opintojensa alkuvaiheissa ajattelema ura museoalalla ei loppujen lopuksi toteutunut. Jälkikäteen hän pohtii asiaa ja toteaa, että

jos mä olisin tajunnut, ja jos se olis ollut tiedossa, että tämä ala on näin epävarma, niin olis voinut olla, että mä en olis uskaltanut heittäytyä ja tähän junaan hypätä. Mähän aloitin assistenttina beti, kun mä valmistuin joulukuussa niin mä aloitin tammikuussa assistenttina.

Hanna Snellmanista tuli siis assistentti Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaiseen kansatieteeseen. Professori Juhani U. E. Lehtonen tarjosi tehtävää hänelle, kun aiemmin assistenttina toiminut Pekka Leimu siirtyi Turun yliopistoon. Samalla Snellman aloitti jatko-opintonsa. Snellmania inspiroinut aihe, Kemijoen uitto, kiinnosti myös Museovirastossa hänen esimiehensä työskennellyttä Jukka Eenilää. Eenilä kuitenkin vakuuttui häntä asiassa lähestyneen nuoren tutkijan innosta ja jätti tutkimuksen Snellmannille. Muuta aihetta Snellmanin olisi ollut vaikea kuvitella väitöskirjaansa:

Ei, ei. Se johtui kahdesta syystä. Ensimmäkin mä rakastin sitä aibetta, ja sitten sille oli niin mieleton tilaus, koska ensimmäkin Lappia oli tutkittu muuten kuin saamelaisten näkökulmasta niin vähän, ja uitto oli semmoinen teema, että oli hämmästyttävää miten siitä ei ollut tehty mitään. Ja sitten mulla oli kuitenkin, kun mä olen sen asian kanssa elämäni elänyt – mä olen elänyt ja hengittänyt sitä maailmaa.

Aiheen kanssa eläminen periytyi, sillä myös Snellmanin isoisä työskenteli metsänhoitajana Lapissa. Väitöskirja *Tukkilaisten tulo ja lähtö. Kansatieteellinen tutkimus Kemijoen metsä- ja uittoyöstä* (1996) syntyi työn ohella ja virkavapaalla erilaisin rahoituksin. Tutkimusrahoitusten hankkiminen vaatii verkostoitumista, ja erityisesti Snellmanille se on ollut ominaista tutkijanuran alusta saakka. Erilaisista tutkimuksellisista kontakteistaan Snellman nosti haastattelussa esille pohjoismaisen NOS-H-rahoitteisen projektin, jonka tutkijayhteistyön piiriin Snellman pääsi mukaan kirjoittamalla, kuten hän itse toteaa. Hän osallistui vuonna 1987 Oxfordissa pidettyyn oral history -konferenssiin, jossa hän piti esitelmän väitöskirjansa aiheesta. Aihe kiinnosti konferenssissa mukana ollutta *International Journal of Oral History* -lehden päätoimittajaa, joka pyysi Snellmania julkaisemaan esitelmänsä lehdessä. Artikkelin ilmestyttyä sen luki Trondheimin yliopiston historian professori, joka oli perustamassa pohjoismaista tutkimusryhmää ja pyysi Snellmania mukaan.

Projektissa Snellman loi suhteita pohjoismaisiin kollegoihinsa. Yhteistyö tuotti julkaisun *Skogslin. Kulturella prosesser i nordiska skogsbygder* (red. Ingar Kaldal & Ella Johansson & Bo Fritzbøger & Hanna Snellman), ja yhteistyö jatkuu edelleen. Väitöksen jälkeen valmistui kirja *Khants' Time* (2001), jonka tekeminen merkitsi Snellmanille palautumista väitösprosessista. Palautuminen onnistui, ja Snellman sai intoa hakea

rahoitusta projektilleen *Göteborg, Sallan suurin kylä* Suomen Akatemian suunnatussa ohjelmassa *Kahden puolen Pohjanlahtea*. Akatemia myönsi rahoituksen. Snellmanin pohjoismaisista kontakteista oli hyötyä varmasti jo hakuvaiheessa, ja selkeästi ne helpottivat tutkijoiden palkkaamista projektiin:

Tää väitöskirjantekijä Göteborgin yliopistosta kiertyy näihin leipureihin, koska silloin kun mä olin siellä Norrköpingissä tässä ensimmäisessä konferenssissäni, niin siellä oli Göteborgin yliopiston etnologian professori Birgitta Skarin-Frykeman, joka oli tehnyt väitöskirjansa leipureista. Ja hän subtautui sillä tavalla lempeän äidillisen suojelevasti nuoreen opiskelijaan, joka tekee gradua leipureista. Sitten mä lähetin tälle Birgitta Skarin-Frykemanille sähköpostia, että muistatko, olen se joka silloin teki gradua. Nyt – – mä kyselen onko sulla ketään jatko-opiskelijaa, joka olisi kiinnostunut tutkimaan suomalaisia. – – Hän sanoi, että hänellä on yksi opiskelija jonka nimi on Marja, että se on varmaan suomalaista sukujuurta koska hänen nimensä on Marja, ja se on lahjakas, että se on varmaan kiinnostunut. Marja oli lahjakas ja kiinnostunut, mutta hänellä ei ollut mitään suomalaisia sukujuuria!

Mutta siitähän tuli sitten ihan yksi juonne siinä Marja Ågrenin tutkimuksessa, koska hän tajusi että häntä on koko hänen elämänsä pidetty suomalaisena, ja sitten hän siinä tutkimuksessaan kohtasi sen että mitä se tarkoittaa kun pidetään suomalaistaustaisena. Se ei ole välttämättä ihan positiivinen asia.

Snellman itse työskenteli projektissa tutkijana puolentoista vuoden ajan ja julkaisi tutkimuksensa monografiana *Sallan suurin kylä – Göteborg* vuonna 2003. Koko projektin tulokset esiteltiin teoksessa *Svensket i Finland, Finskt i Sverige. Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, maket och mening* (red. Marianne Junila & Charles Westin, 2006). Projektin jälkeen hän jatkoi tutkimustyötä aiheen parissa Suomen Akatemian akatemiantutkijana vuosina 2004–2007. Vuoden 2007 keväällä hän työskenteli Tukholman yliopistossa vierailevana tutkijana kolmen kuukauden ajan ja solmi suhteita etnisyyden ja siirtolaisuuden tutkijoihin. Työskentely ulkomailla sai jatkoa Snellmanille tyypilliseen tapaan konferenssimatkan tuliaisina, kun häntä pyydettiin Kanadaan Lakeheadin yliopistoon vierailevaksi professoriksi. Kansainvälistä urakehitystä ei haitannut perhe, joka seurasi tarvittaessa joko kokonaan tai osittain mukana eri puolille maailmaa. Jyväskylän yliopiston etnologian professorin virkaan Snellman siirtyi Helsingin yliopiston tutkijakollegiumista, jossa hän työskenteli vuoden ajan ennen professoriuttaan.

Snellmanin uraa ovat ohjailleet niin sattumat kuin tietoiset valinnatkin. Tärkeää on ollut avoimuus ja vilkas luonne, kyky tarttua haasteisiin. Uralla eteneminen ei ole ollut niin helppoa ja virtaviivaista kuin miltä se kuulostaa:

Pakkeja tulee aina! Ja pakkeja tulee sitä enemmän mitä korkeammalle mennään. – – On monia artikkeleja, jotka on tulleet takaisin punaisina punakynämerkinnöistä. Siinä tulee sit semmonen olo että mulla ei ole ihmisarvoa edes.

Kritiikki on opettanut Snellmanin väistelemään pahimpia hetteikköjä, muttei varamaan tekemistä.

PROFESSORIN URAN ALUSSA

Snellmanin työ etnologian professorina Jyväskylän yliopistossa alkoi 1. tammikuuta 2009. Takana on nyt vajaa kalenterivuosi opettamista, ohjaamista, toiminnan suunnittelua, ulkopuolisen rahoituksen hakemista ja saamista, työajan seuranta ja erilaisten hallinnollisten käytänteiden opettelua. Edessä on paljon työtä. Sivusta työskentelyä seuraavan näkökulmasta kaikki on mennyt hyvin, mutta mitä mieltä Snellman itse on?

Snellman pitää professorin työtä ennen kaikkea verkostoitumisena ja verkostojen ylläpitämisenä. Kansainvälinen ulottuvuus vaikuttaa työhön olennaisella tavalla:

Ihmiset kysyy multa että miltä tuntuu olla Jyväskylässä töissä, ja mä tykkään tästä laitoksesta ja mä tykkään tästä kaupungista, mutta mä itse asiassa just tänään kävelin kirjaamoon viedäkseni Kanadaan kirjettä, se täytyi kirjata koska se oli se lopullinen sopimus Kanadan, Lakeheadin ja Jyväskylän yliopistojen välillä tästä tutkimusrahoituksesta jonka ne maksaa Jyväskylän yliopistolle, niin mä ajattelin tuota erittäin ihanaa kampusta katsellessani, että tää on kyllä semmonen homma, että mä en kyllä koe olevani töissä missään. Mä en koe olevani töissä jossain tiettyssä maantieteellisessä pisteessä, koska se kenttä on niin laaja. Milloin mä kiikutan kirjettä Kanadaan, milloin Tukholmaan.

Olennaista professorin viran hoidossa on myös ulkopuolisen rahoituksen hankkiminen, joka Snellmanin kohdalla sekin kohdistuu onnistuneesti kansainväliseen toimintaan kansainvälisten rahoittajien muodossa. Hänen meneillään olevia tutkimusprojektejaan rahoittavat niin kanadalaiset kuin yhteispuhjoismaisetkin tahot. Snellmanin itsensä mielestä kansainvälisyys on työn hauskin puoli. Työn vaikeisiin puoliin hän ei vielä ole ehtinyt juuri törmätä, mutta omaksi ongelmakohdaksi hän nimeää kärsimättömyytensä ja nopeutensa. Hänen on vaikea odottaa muiden tuotosten valmistumista, kun on itse jo tehnyt oman osansa. Kuulijan on oikeastaan melko helppoa uskoa tämä, sillä Snellman on nopea niin liikkeissään kuin puheessaankin. Jyväskylässä työskentelemisensä aikana hän on jo ehtinyt lupautua Yhdysvalloissa ilmestyvän *Journal of Finnish Studies* -lehden toiseksi päätoimittajaksi sen lisäksi, että toimii sekä Kansatieteellisen Arkiston että Studia Fennica Ethnologian toimittajana kotimaassa.

Aika näyttää, millainen professori Hanna Snellmannista kehittyi. Nopeudesta, avoimuudesta, sosiaalisista kyvyistä ja kansainvälisestä otteesta on tuskin haittaa etnologian professuurin menestyksellisessä hoitamisessa! Emeritusprofessori Bo Lönnqvistin seuraajalleen esittämät haasteet eivät sivustaseuraajan mielestä vaikuta kovin vaikeilta tavoittaa.

Filosofian maisteri Elina Salminen työskentelee amanuenssina Jyväskylän yliopistossa ja viimeistelee väitöskirjaansa julkisen ja yksityisen välisistä rajapinnoista omistamisen, keräilyn ja museoimisen kentillä.